

Stjepan Novak*

Izvorni znanstveni rad
UDK 341.645(4-67EU):342.565.2(497.5)
DOI <https://doi.org/10.25234/pv/20189>
Primljeno: 7. prosinca 2021.
Prihvaćeno: 21. lipnja 2022.

ULTRA VIRES ODLUKE SUDA EU-a – POČETAK SUDSKOG SUKOBA ILI SURADNJE

Sažetak: Rad se bavi odlukama najviših nacionalnih sudova kojima se odluke Suda EU-a proglašavaju ultra vires kao dijelom diskursa između tih sudova i Suda EU-a. Dosad ovo je bio slučaj s češkim, danskim i njemačkim najvišim sudovima. I Ustavni sud Republike Hrvatske mogao bi, u hipotetskom slučaju, donijeti ovakvu odluku sukladno člancima 129. Ustava RH i 104. Ustavnog zakona o Ustavnom sudu Republike Hrvatske, pazeći pritom na poštovanje postupovnih pravila Suda EU-a, Ustava RH i Ustavnog zakona o Ustavnom sudu Republike Hrvatske, ali i na argumentiranost i ozbiljnost takve odluke. Reakcija Suda EU-a na takve situacije moglo bi biti i pokretanje odgovarajućih postupaka protiv država članica o čijim je sudovima riječ, no kao svrsishodnije nameće se prihvaćanje takvih odluka kao dijela dijaloga Suda EU-a s ustavnim i drugim najvišim sudovima država članica. U tom smislu, u drugom će se poglavlju proučiti slučajevi u kojima su ustavni, odnosno vrhovni sudovi Češke, Danske i Njemačke proglasili konkretne odluke Suda EU-a ultra vires. U trećem će se poglavlju istražiti moguće reakcije Suda EU-a na takve odluke nacionalnih sudova te će se izdvojiti ona mogućnost koja se čini kao najprimjerenija, u smislu odvijanja kvalitetnog ustavnopravnog dijaloga Suda EU-a i nacionalnih sudova. U četvrtom poglavlju istražiti će se mogućnosti i načini koji Ustavnom sudu Republike Hrvatske stoje na raspolaganju za donošenje takve odluke. U posljednjem dijelu iznose se glavni zaključci rada.

Ključne riječi: nacionalni sudovi, ustavni sudovi, Sud EU-a, Ustavni sud Republike Hrvatske, ultra vires

1. UVOD

Proglašavanje odluka Suda EU-a *ultra vires* od strane najviših nacionalnih sudova više nije hipotetska situacija već realnost u okviru ustavnopravnog diskursa spomenutih sudova. Ovakve odluke dosad su donijeli češki, danski i njemački sud inicirajući na taj način sukob sa Sudom EU-a na najvišoj, ustavnoj razini te nema razloga smatrati da i sudovi drugih država

* Dr. sc. Stjepan Novak, Ministarstvo unutarnjih poslova Republike Hrvatske, Ulica grada Vukovara 33, 10000 Zagreb. E-adresa: stjepannovak@hotmail.com. ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6600-4974>.

članica neće posegnuti za istim oružjem. Reakcije Suda EU-a na ovakve odluke od najvećeg su značaja jer mogu dovesti ili do eskalacije ili normalizacije stanja. Cilj rada je proučiti postojeće odluke nacionalnih sudova o proglašavanju konkretnih odluka Suda EU-a *ultra vires*, istražiti mogućnosti Ustavnog suda Republike Hrvatske (u daljnjem tekstu: USRH) za donošenje takve odluke u hipotetskom slučaju te analizirati moguće i istaknuti odgovarajuće reakcije Suda EU-a na takve odluke. U radu se neće obrađivati pitanje nadležnosti o nadležnosti, u smislu entiteta nadležnog za određivanje granica prenesenih ovlasti (tzv. *Kompetenz-kompetenz*).

U tom smislu proučit će se češki, danski i njemački slučajevi u kojima su ustavni, odnosno vrhovni sudovi tih država proglasili konkretne odluke Suda EU-a *ultra vires* ne ulazeći u detaljnu razradu tih nacionalnih odluka. S tim u vezi potrebno je naglasiti kako se neće obrađivati poljski slučaj, s obzirom na to da odluka poljskog Ustavnog suda iz listopada 2021. ne ulazi u područje interesa ovog rada. Naime, ista nije usmjerena protiv konkretne odluke Suda EU-a, već na pravni sustav Unije u cijelosti.¹

Nakon toga, istražiti će se moguće reakcije Suda EU-a na takve odluke nacionalnih sudova te izdvojiti ona koja se čini najprimjerenija, odnosno najkorisnija u smislu odvijanja kvalitetnog ustavnopravnog dijaloga s nacionalnim sudovima država članica.

U četvrtom poglavlju istražiti će se mogućnosti i načini koji USRH stoje na raspolaganju za donošenje takve odluke, u smislu nadležnosti na temelju Ustava RH i Ustavnog zakona o Ustavnom sudu Republike Hrvatske (u daljnjem tekstu: UZUS)² te motiviranosti u smislu vrijednosti koje bi USRH na takav način mogao štiti.

Na kraju slijede zaključna razmatranja.

2. ODLUKE NAJVIŠIH NACIONALNIH SUDOVA KOJIMA SE ODLUKE SUDA EU PROGLAŠAVAJU *ULTRA VIRES*

Prvi ustavni sud jedne države članice koji je odluku Suda EU-a proglasio *ultra vires* bio je sud Češke. Nakon raspada Čehoslovačke, u specifičnoj situaciji našli su se češki državljani koji su bili zaposlenici slovačkih poslodavaca te su, s obzirom na lošiju ekonomsku situaciju u Slovačkoj, primali niže mirovine. Prema češkom pravu, takve su osobe imale pravo na isplatu specifične naknade po osnovi mirovinskog osiguranja. Visoki upravni sud je, s tim u vezi, postavio pitanje Sudu EU-a koji je, među ostalim, odgovorio kako je suprotno načelu zabrane diskriminacije konkretnu naknadu isplaćivati isključivo češkim državljanima koji žive na teritoriju Češke.³ U prvom sličnom slučaju koji se pred njim pojavio, češki je Ustavni sud konkretnu presudu Suda EU-a proglasio *ultra vires*, temeljeći ju na nerazumijevanju Suda EU-a pravnih

1 Presuda poljskog Ustavnog suda K3/21 od 7. listopada 2021. <https://trybunal.gov.pl/en/hearings/judgments/art/11662-ocena-zgodnosci-z-konstytucja-rp-wybranych-przepisow-traktatu-o-unii-europejskiej>

2 Ustav Republike Hrvatske, (Narodne novine, broj 56/1990, 135/1997, 113/2000, 28/2001, 76/2010, 5/2014), Ustavni zakon o Ustavnom sudu Republike Hrvatske, Narodne novine, broj 99/1999, 29/2002, 49/2002.

3 Agata B Capik, Martin Petschko, *One Says the Things Which One Feels the Need to Say, and Which the Other Will Not Understand: Slovak Pension Cases Before the CJEU and Czech Courts*, (2013) 9 CYELP 61, 63. Presuda Suda Europske unije, *Marie Landtová protiv Česká správa sociálního zabezpečení*, C-399/09, ECLI:EU:C:2011:415 od 22. lipnja 2011., para 41.–49.

odnosa nastalih raspadom Čehoslovačke, pozivajući se na svoje ovlasti koje je utvrdio u svojoj ranijoj praksi,⁴ ali i izostavljajući iscrpniju argumentaciju. Naime, češki Ustavni sud, iako je objasnio svoju nadležnost da provjerava je li došlo do prekoračenja prenesenih ovlasti na temelju ustavnih odredbi Češke, nije obrazložio u čemu se to prekoračenje u konkretnom slučaju sastoji, odnosno kako je osporavanom presudom C-399/09 to Sud EU-a konkretno učinio.⁵ Potrebno je napomenuti i kako je tijekom postupka češki Ustavni sud poslao pismo Sudu EU-a u kojem je pojasnio svoje viđenje, no Sud EU-a pismo je vratio uz objašnjenje da ne razmjenjuje podneske s trećim stranama o postupcima koji se pred njim vode.⁶

Danski je Vrhovni sud postavio prethodno pitanje Sudu EU-a u vezi s Direktivom Vijeća 2000/78/EZ od 27. studenoga 2000. o uspostavi općeg okvira za jednako postupanje pri zapošljavanju i obavljanju zanimanja. Naime, u slučaju koji se pred njime pojavio, danski državljanin nije imao pravo na otpremninu s obzirom na to da se, prema danskom pravu, ako zaposlenik u trenutku odlaska postane korisnik starosne mirovine koju isplaćuje poslodavac, a predmetnom je sustavu mirovinskog osiguranja pristupio prije nego što je navršio 50 godina, otpremnina ne isplaćuje. S tim je u vezi danski Vrhovni sud postavio pitanje Sudu EU-a. Sud EU-a odgovorio je da je takav propis suprotan općem načelu zabrane diskriminacije pa da nacionalni sud takav propis ne smije primijeniti ako ga ne može tumačiti sukladno tom načelu, odnosno navedenoj Direktivi. Uz to, zaključio je i kako ni načelo pravne sigurnosti ni načelo zaštite legitimnih očekivanja, kao niti mogućnost pojedinca koji smatra da je oštećen primjenom nacionalne odredbe protivne pravu Unije da se pozove na odgovornost dotične države članice zbog povrede prava Unije, na koja načela je ukazivao danski Vrhovni sud, ne mogu tu obvezu dovesti u pitanje.⁷ Danski Vrhovni sud zaključio je kako nacionalni propis nije moguće tumačiti u skladu s Direktivom 2000/78/EZ, ali i kako ništa u danskim pristupnim ugovorima ne predviđa da bi nepisano načelo zabrane diskriminacije moglo imati prednost pred danskim zakonodavstvom u sporu između fizičkih i pravnih osoba, s obzirom na to da nema, kao ni odredbe Povelje EU-a o temeljnim pravima, izravni učinak u Danskoj.⁸ Zaključno, danski Vrhovni sud navodi kako bi djelovao izvan granica svojih ovlasti kada ne bi primijenio nacionalni propis u pitanju.⁹

Presuda njemačkog Ustavnog suda, *PPSP*¹⁰ nastavak je sukoba tog suda i Suda EU-a započetog nekoliko godina ranije kada je njemački Ustavni sud prethodnim pitanjem zatražio od Suda EU-a odluku o valjanosti programa Europske središnje banke (u daljnjem tekstu: ESB)

4 Presuda češkog Ustavnog suda PL US 19/08 od 26. studenoga 2008. (*Lisbon I*) i Presuda češkog Ustavnog suda PL US 29/09 od 3. studenoga 2009. (*Lisbon II*).

5 Capik, Petschko (n 3) 75., Lenka Pitrová, *The Judgment of the Czech Constitutional Court in the "Slovak Pensions" Case and its Possible Consequences (In Light of the Fortiter In Re Suaviter In Modo Principle)*, (2013) 3 TLQ, 86. Presuda češkog Ustavnog suda PL ÚS 5/12 od 31. siječnja 2012.: Slovak Pensions. Vidi i Stjepan Novak, *Dijalozi između ustavnih sudova država članica Europske unije i Suda Europske unije*, (2020) 36 PV, 113, 125.

6 Robert, Zbiral, *Czech Constitutional Court, Judgment of 31 January 2012, Pl. Ús 5/12: A Legal Revolution or Negligible Episode? Court of Justice Decision Proclaimed Ultra Vires*, (2012) 49 CMLR, 1,9. Pitrová, (n 5) 89. Capik, Petschko, (n 3) 72.

7 Presuda *Dansk Industri* C-441/14, ECLI:EU:C:2016:278 od 19. travnja 2016., para 10.–20., 27. i 43.

8 Odluka danskog Vrhovnog suda 15/2014 od 6. prosinca 2016., str. 44. i 47. Krunke H., Kinge S., *The Danish Case: The Missing Case from Maastricht and Lisbon*, (2018) 3 EP 157, 161; Ana Horvat Vuković, A., „Svoga tela gospodar“ – europska složena republika i kontrola ultra vires djelovanja tijela EU (2019) 8 ZPR 77, 91.

9 Odluka danskog Vrhovnog suda 15/2014 od 6. prosinca 2016., str. 48. Cf. *ibid.*, str. 161. i 162.

10 Odluka njemačkog Ustavnog suda 2 Bvr 859/15, 2 Bvr 1561/15, 2 Bvr 2006/15, 2Bvr 980/16 od 5. svibnja 2020. https://www.bundesverfassungsgericht.de/SharedDocs/Entscheidungen/EN/2020/05/rs20200505_2bvr085915en.html (u daljnjem tekstu: *Presuda PSPP*).

OTP uz najavu da će, u slučaju da taj Sud podrži program, pokrenuti svoju kontrolu identiteta iz Lisabonske presude.¹¹ Nakon što je Sud EU-a upravo to i učinio,¹² njemački Ustavni sud privremeno se povukao¹³ te samo upozorio da će nastaviti obavljati nadzor nad spomenutim programom.¹⁴ Pet godina poslije odigrao se sličan scenarij. Njemački Ustavni sud postavio je prethodno pitanje Sudu EU-a o valjanosti programa ESB-a *PSPP* te odluka ESB-a s tim u vezi, a u povodu ustavnih tužbi koje su pred njim pokrenuli njemački državljani. Sud EU-a je podržao ESB,¹⁵ a njemački Ustavni sud, nakon što je dao priliku Sudu EU-a da se očituje proveo *ultra vires* kontrolu te proglasio akte ESB-a *ultra vires* dosljedno svojoj praksi u presudama *Maastricht*¹⁶ i *Honeywell*. S obzirom na to da presuda *Weiss* Suda EU-a nije, prema mišljenju njemačkog Ustavnog suda, uzela u obzir načelo proporcionalnosti iz članka 5. Ugovora o Europskoj uniji (u daljnjem tekstu: UEU), ona predstavlja prekoračenje ovlasti koje su Sudu EU-a prenesene člankom 19. UEU-a te je samim time *ultra vires* bez obvezujućeg pravnog učinka u Njemačkoj.¹⁷

Iako ne ulazi u predmet ovog rada, ne može se ignorirati slučaj poljskog Ustavnog suda čiji je sukob sa Sudom EU-a kulminirao odlukom od 7. listopada 2021. Sud EU-a je u presudi C-824/18 od 2. ožujka 2018. ustvrdio „da učinci načela nadređenosti prava Unije obvezuju sva tijela države članice, a da pritom nacionalne odredbe koje se odnose na podjelu sudske nadležnosti, uključujući onu ustavne naravi, tome ne mogu biti prepreka.“¹⁸ Poljski premijer podnio je Ustavnom sudu zahtjev za ocjenom ustavnosti članaka 1., 2. i 19. UEU-a te je taj Sud utvrdio kako isti nisu u suglasnosti s poljskim Ustavom.¹⁹ Na ovaj se način poljski Ustavni sud suprotstavio načelu nadređenosti prava Europske unije te obračunao s člankom 267. Ugovora o funkcioniranju Europske unije (u daljnjem tekstu: UFEU), ali i Sudom EU-a. S obzirom na to da kako, s jedne strane, konkretni sukob poljskog Ustavnog suda i, ne samo Suda EU-a, već Unije u cjelini zahtijeva detaljniju analizu, a s druge, navedenom presudom nije proglašena *ultra vires* konkretna odluka Suda EU-a,²⁰ ovaj se slučaj u radu neće istraživati.

11 Odluka njemačkog Saveznog ustavnog suda 2 BvR 2728/13, 2 BvR 2729/13, 2 BvR 2730/13, 2 BvR 2731/13 i 2 BvE 13/13 od 14. siječnja 2014. (u daljnjem tekstu: Odluka OMT).

12 Presuda Suda Europske unije *Peter Gauweiler i dr. protiv Deutscher Bundestag*, C-62/14, ECLI:EU:C:2015:400 od 16. lipnja 2015.

13 Georgios, Anagnostaras, G., *Activating Ultra Vires Review: The German Federal Constitutional Court Decides Weiss*, (2021) 6 EP 801,808.

14 Presuda njemačkog Ustavnog suda 2 BvR 2728/13, 2 BvR 2729/13, 2 BvR 2730/13, 2 BvR 2731/13 i 2 BvE 13/13 od 21. lipnja 2016.

15 Presuda *Weiss i drugi*, C-493/17, ECLI:EU:C:2018:1000 od 11. prosinca 2018., (u daljnjem tekstu: *Weiss*).

16 Presuda njemačkog Ustavnog suda 2 BvR 2134/92, 2 BvR 2159/92 od 12. listopada 1993. dostupno na <<https://iow.eui.eu/wp-content/uploads/sites/18/2013/04/06-Von-Bogdandy-German-Federal-Constitutional-Court.pdf>> pristupljeno 23. studenog 2021. Vidi John Henry Dingfelder Stone, *Agreeing to Disagree: The Primacy Debate Between the German Federal Constitutional Court and the European Court of Justice*, (2016) 25MJIL 127, 139.

17 Presuda *PSPP*, para 119., 154. i 163. Vidi Anagnostaras, (n 13) 813. Sara Poli, Roberto Cisotta, *The German Federal Constitutional Court's Exercise of Ultra Vires Review and the Possibility to Open an Infringement Action for the Commission*, (2020) 21 GLJ 1078, 1084.

18 Presuda *A. B. i drugi*, C-824/18, ECLI:EU:C:2021:153 od 2. ožujka 2018., para 148.

19 Presuda poljskog Ustavnog suda od 7. listopada 2021. <<https://trybunal.gov.pl/en/hearings/judgments/art/11662-ocena-zgodnosci-z-konstytucja-rp-wybranych-przepisow-aktu-o-unii-europejskiej>> pristupljeno 23. studenoga 2021. Vidi i Marta Lasek-Markey, *Poland's Constitutional Tribunal on the status of EU law: The Polish government got all the answers it needed from a court it controls*, <<https://europeanlawblog.eu/2021/10/21/polands-constitutional-tribunal-on-the-status-of-eu-law-the-polish-government-got-all-the-answers-it-needed-from-a-court-it-controls/>> pristupljeni 23. studenoga 2021.

20 Lasek-Markey, *Ibid.*, Alexander Thiele, *Whoever equates Karlsruhe to Warsaw is wildly mistaken* <<https://verfassungsblog.de/whoever-equals-karlsruhe-to-warsaw-is-wildly-mistaken/>> European Law Blog od 21. listopada 2021., pristupljeno 23. studenoga 2021.

Svaki od tri opisana slučaja, češki, danski i njemački, obilježen je nekim svojim specifičnostima. Češki slučaj, bio je prvi, ali možda i najslabijeg utjecaja. Naime, u konkretnom slučaju, važnu ulogu odigrao je jedan procesni čimbenik te dva, može ih se nazvati, emocionalna čimbenika. Prvo, ovo je jedini slučaj u kojem je Ustavni sud donio ovakvu odluku a da nije izravno sudjelovao u dijalogu sa Sudom EU-a kroz institut prethodnog pitanja uređen člankom 267. UFEU-a, što samoj presudi češkog Suda daje manju kvalitetu.²¹ Emocionalni momenti sadržani su u činjenici da je presuda rezultat sukoba češkog Ustavnog i Visokog upravnog suda, kao i činjenici skandala s pismom koje je češki Ustavni sud poslao Sudu EU-a usred postupka, a koje je Sud EU-a vratio, neupitno mu povrijeđivši ponos.²²

Danski pristup, proveden od Vrhovnog suda, s obzirom na to da Danska nema ustavni sud kao takav nešto je analitičniji te nastavak tipične danske politike kad je riječ o pitanju integracijskog procesa. Ne samo da je, poput i češkog, a prema uzoru na njemački Ustavni sud, i ranije uspostavio ovlast *ultra vires* kontrole, taj je Sud udario u temelje pravnog poretka Unije, izravni učinak, kada je riječ o općim načelima prava.

Njemački Ustavni sud svojom je odlukom izazvao najžešće reakcije. Odmah po donošenju presude *PSPP* Sud EU-a oglasio se svojim izvješćem,²³ koje je podržala i predsjednica Europske komisije.²⁴ Ovo je rezultat njegova utjecaja proizašlog iz neupitnog autoriteta na ovom području.²⁵ Kao tvorac *ultra vires* kontrole, razrađene i proširene vlastitom praksom kojom je sam postavio i granice toj istoj kontroli, njemački Ustavni sud prvi je među jednakima, onaj europski ustavni sud koji će najbolje čuti i Sud EU-a, ali i drugi ustavni sudovi. Upravo zato, Sud EU-a, pa i sama Unija ovu su presudu shvatili kao mnogo ozbiljniju prijetnju pa su i glasovali za protuudarom Unije postajali sve glasniji.²⁶

3. REAKCIJE EUROPSKE UNIJE NA PROGLAŠAVANJE ODLUKA SUDA EU-a *ULTRA VIRES* OD STRANE NAJVIŠIH NACIONALNIH SUDOVA

Reakcija Unije na proglašavanje odluke Suda EU-a *ultra vires* od strane nacionalnog suda pojedine države članice, odnosno nepostupanje prema toj odluci, moglo bi biti i pokretanje

21 Presuda *Willy Kempter KG protiv Hauptzollamt Hamburg-Jonas* C-2/06, ECLI:EU:C:2008:78 od 12. veljače 2008., para 42. Matteo Bonelli, *The Taricco saga and the consolidation of judicial dialogue in the European Union*: CJEU, C-105/14 *Ivo Taricco and others*, ECLI:EU:C:2015:555; and C-42/17 *M.A.S., M.B.*, ECLI:EU:C:2017:936 *Italian Constitutional Court, Order no. 24/2017*, (2018) 25 MJECCL 357, 373.

22 Horvat Vuković, (n 8) 92. Capik, Petschko (n 3) 73.

23 Izvješće Suda EU-a br. 58/2020 od 8. svibnja 2020. <<https://curia.europa.eu/jcms/upload/docs/application/pdf/2020-05/cp200058en.pdf>>

24 Izjava predsjednice von der Leyen od 10. svibnja 2020. <https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/statement_20_846>

25 Vidi npr. Dimitrios Kyriazis, *The PSPP judgment of the German Constitutional Court: An Abrupt Pause to an Intricate Judicial Tango*, European Law Blog od 6. svibnja 2020. <<https://europeanlawblog.eu/2020/05/06/the-pspp-judgment-of-the-german-constitutional-court-an-abrupt-pause-to-an-intricate-judicial-tango/>> pristupljeno 23. studenoga 2021.

26 R. Daniel Kelemen, Piet Eeckhout, Federico Fabbrini, Laurent Pech, Renata Uitz, *National Courts Cannot Override CJEU Judgments, A Joint Statement in Defense of the EU Legal Order*, Verfassungsblog od 26. svibnja 2020., <<https://verfassungsblog.de/national-courts-cannot-override-cjeu-judgments/>> pristupljeno 23. studenoga 2021. Poli, Cisotta, (n 17) 1084., Hoai-Thu Nguyen, Merijn Chamon, *The ultra vires decision of the German Constitutional Court Time to fight fire with fire?*, (2021) Hertie School, Jacques Delors Centre, 1., 15. i 18. <<https://opus4.kobv.de/opus4-hsog/frontdoor/index/index/docId/3524>> pristupljeno 23. studenoga 2021.

postupka protiv te države. Naime, člankom 260. stavkom 2. UFEU-a propisano je da u slučaju da smatra da država članica nije poduzela potrebne mjere kako bi postupila u skladu s presudom Suda EU-a, Komisija može predmet uputiti Sudu EU-a nakon što toj državi pruži priliku za očitovanje, određujući pritom visinu paušalnog iznosa ili novčane kazne koju je dotična država članica dužna platiti. Isto tako, moguće je pokrenuti postupak i na temelju članka 258. UFEU-a. Primjerice u predmetu *Komisija protiv Francuske*²⁷ pokrenutom na temelju članka 258. UFEU-a, Sud EU-a je utvrdio da je najviši francuski sud povrijedio članak 267. stavak 3. UFEU-a kada nije uputio prethodno pitanje Sudu EU-a.

U navedenim slučajevima Češke, Danske i Njemačke sudovi navedenih država proglasili su *ultra vires* presude Suda EU-a donesene upravo na temelju članka 267. UFEU-a. Njemački Ustavni sud na ovo se obvezao u predmetu *Honeywell*, konstatirajući kako je prije proglašavanja akta Europske unije *ultra vires*, potrebno dati priliku Sudu EU-a da donese odluku o konkretnom slučaju.²⁸ Sud EU-a, upravo ovaj postupak smatra zaglavnim kamenom pravosudnog sustava Europske unije²⁹ te presude donesene u takvom postupku obvezujućima za nacionalne sudove kad je posrijedi tumačenje ili ocjene valjanosti akata institucija Unije o kojima je riječ kada oni odlučuju u glavnom postupku.³⁰ Upravo zato, takve presude Sud EU-a bi mogao smatrati kršenjem članka 267. UFEU-a,³¹ ali i članka 19. UEU-a nastavno na svoje presude *ASJP* i *Komisija protiv Poljske*.³² S tim u vezi, mogao bi smatrati da ga nepriznavanjem njegovih presuda, nacionalni sudovi sprječavaju u izvršavanju njegovih ovlasti.³³ Moglo bi se i shvatiti da su države, konkretno njezini sudovi, povrijedili i načelo lojalne suradnje iz članka 4. stavka 3. UEU-a.³⁴ Posljedično, odgovarajuća reakcija Suda EU-a čini se logičnom. Ovakve presude dovode u pitanje jedinstvenu primjenu prava Europske unije,³⁵ kao i autoritet Suda EU-a,³⁶ a posebno je značajan problem što, pogotovo presuda njemačkog Ustavnog suda, djeluje ohrabrujuće za sudove ostalih članica.³⁷

S druge strane, pokretanje postupka protiv države zbog odluke njezina najvišeg nacionalnog suda o *ultra vires* naravi odluke Suda EU-a nije nešto na što će se Unija lako odlučiti.³⁸

-
- 27 Presuda *Europska komisija protiv Francuske* C-416/17, ECLI:EU:C:2018:811 od 4. listopada 2018. vidi Poli, Cisotta, (n 17) 1082.
- 28 Odluka njemačkog Saveznog ustavnog suda, 2 BvR 2661/06 od 6. srpnja 2010., para 61. i 62 Vidjeti Siniša Rodin, *National Identity and Market Freedoms After the Treaty of Lisbon*, (2011) 7 CYELP 11, 37. Zbiral, (n 6) 13.
- 29 Mišljenje 2/13, ECLI:EU:C:2014:2454 od 18. prosinca 2014., para 176.
- 30 Vidi npr., presuda *Benedetti v Munari*, C-52/76, ECLI:EU:C:1977:16, od 3. veljače 1977., para 26., rješenje *Wünsche Handelsgesellschaft* C-69/85, ECLI:EU:C:1986:104, od 5. ožujka 1986., para 13., presuda *Fazenda Pública v Câmara Municipal do Porto*, ECLI:EU:C:2000:691 od 14. prosinca 2000., para 49., presuda *Elchinov*, C173/09, ECLI:EU:C:2010:581 od 5. listopada 2010., para 29., presuda *Intereidil*, C396/09, ECLI:EU:C:2011:671, od 20. listopada 2011., para 36., presuda *Gauweiler*, para 16. Vidi i Dinka Šago, *Postupak prethodnog odlučivanja pred Europskim sudom – problemi i moguća rješenja*, (2015) 36 ZPPR 381, 396.
- 31 Poli, Cisotta, (n 17), 1083.
- 32 Presuda *Associação Sindical dos Juizes Portugueses protiv Tribunal de Contas*, C-64/16, ECLI:EU:C:2018:117 od 27. veljače 2018., (u daljnjem tekstu: *ASJP*), Presuda *Europska komisija protiv Poljske*, C-619/18, ECLI:EU:C:2019:531 od 24. lipnja 2019., (u daljnjem tekstu: *Komisija protiv Poljske*), para 55.
- 33 Poli, Cisotta, (n 17), 1084.
- 34 Ibid 1085.
- 35 Martin Höpner, *Proportionality and Karlsruhe's ultra vires verdict: Ways out of constitutional pluralism?*, MPIFG Discussion Paper, (2021) 21 MPISS 1, 16.
- 36 Nguyen, Chamon, (n 26), 15.
- 37 Kelemen, Eeckhout, Fabbrini, Pech, Uitz (n 26),
- 38 Poli, Cisotta, (n 17) 1080.

Takva reakcija znači otvoreni sukob s nacionalnim ustavnim ili drugim najvišim sudom, s vrlo upitnim ishodom u smislu eventualnih koristi.³⁹ Naime, malo je vjerojatno da će nacionalni sud države o kojoj je riječ reagirati izmjenom svoje odluke. Doduše, kada je njemački Ustavni sud, postavljajući prethodno pitanje Sudu EU-a tražio potvrdu svog stajališta da je *OMT* program Europske unije *ultra vires*,⁴⁰ a Sud EU-a taj je program ipak podržao,⁴¹ njemački Ustavni sud je ustuknuo.⁴² U češkom i danskom slučaju te slučaju njemačke presude *Weiss*, sukob je došao u fazu iz koje nema povratka.

Isto tako, ni nacionalni sudovi se neće lako i nepromišljeno odlučivati za takve poteze,⁴³ već tek kada zaključče da je uistinu došlo do ugrožavanja njihovih nacionalnih, ustavnih identiteta. Države članice očito ne namjeravaju podrivati autoritet Suda EU-a niti Unije, s obzirom na to da su i dalje članice, a zasad i ne pokazuju namjeru da to prestanu biti. Zato bi Sud EU-a na ovakve presude trebao gledati kao na nastavak dijaloga, a ne kao na otvoreni sukob, odnosno ugrožavanje nadređenosti prava Unije.⁴⁴

Sud EU-a bio je sklon aktivističkom djelovanju od samih svojih početaka⁴⁵ u *van Gend en Loos*,⁴⁶ *COSTA v E.N.E.L.*⁴⁷ i *Simmenthal*,⁴⁸ ali i poslije. Primjerice, u slučaju *Foto Frost*⁴⁹ Sud EU-a je postavio pravilo da je nacionalni sud, ako smatra akt tadašnje Zajednice nevaljanim, obvezan uputiti prethodno pitanje Sudu EU-a, dopunjujući tadašnja ugovorna pravila Zajednice. U predmetu *Mangold*,⁵⁰ koji se odnosio na Direktivu o uspostavi općeg okvira za jednako postupanje pri zapošljavanju i obavljanju zanimanja, Sud EU-a je konstatirao da su nacionalni sudovi u obvezi osigurati puni učinak načela zabrane diskriminacije na osnovi dobi stavljajući izvan snage svaku odredbu nacionalnog prava koja bi mogla biti suprotna pravu Zajednice, čak i prije transpozicijskog roka za predmetnu Direktivu.⁵¹

Nastojanje Suda EU-a da svojim presudama kreira politiku Unije⁵² dolazilo je do izražaja i na području slobode kretanja radnika,⁵³ a u najnovije vrijeme i na području nacionalnih si-

39 Nguyen, Chamon (n 26), 13.

40 Odluka njemačkog Saveznog ustavnog suda 2 BvR 2728/13, 2 BvR 2729/13, 2 BvR 2730/13, 2 BvR 2731/13 i 2 BvE 13/13 od 14. siječnja 2014. (u daljnjem tekstu: Odluka *OMT*) para 55.

41 Presuda *Gauweiler i dr.*

42 Presuda njemačkog Ustavnog suda 2 BvR 2728/13, 2 BvR 2729/13, 2 BvR 2730/13, 2 BvR 2731/13 i 2 BvE 13/13 od 21. lipnja 2016. (u daljnjem tekstu: Presuda *OMT*), para 208., 210., 218. i 220. Vidi Anagnostaras, (n 13) 808.

43 Höpner, (n 35)17.

44 Ibid str. 17.

45 Hartley, T., C., *Temelji prava Europske zajednice*, (Pravni fakultet Sveučilišta u Rijeci, Rijeka, 2004),. 83; Petar Bačić, Ivan Sarić, *Aktivizam europskog suda kroz presude o slobodi kretanja radnika*, (2014), 51, ZRPS 27, 30.

46 Presuda *NV Algemene Transport – en Expeditie Onderneming van Gend & Loos v Netherlands Inland Revenue Administration*, C-26-62, ECLI:EU:C:1963:1 od 5. veljače 1963.

47 Presuda *Flaminio Costa protiv E.N.E.L.*, C-6/64, ECLI:EU:C:1964:66 od 15. srpnja 1964.

48 Presuda *Amministrazione delle Finanze dello Stato protiv Simmenthal SpA* C-106/77, ECLI:EU:C:1978:49 od 9. ožujka 1978

49 Presuda *Foto-Frost v Hauptzollamt Lübeck-Ost*, C-314/85, ECLI:EU:C:1987:452 od 22. listopada 1987.

50 Presuda *Werner Mangold v Rüdiger Helm*, C-144/04, ECLI:EU:C:2005:709 od 22. studenoga 2005.

51 Yumiko Nakanishi, *Completion of EU Measures Through Court Decisions: The Example of the European Arrest Warrant*, (2017) 45 HJLP, 13, 21.

52 U tom smislu vidi Arsen Bačić, *O sudskom aktivizmu ili političkoj ulozi sudova*, (1998) 35 PM 94.

53 Vidi Bačić, Sarić (n 45), 43. Tomislav Dagen, *Sudski aktivizam Suda Europske Unije u pogledu izuzeća primjene čl. 45. stavka 4. UFEU i hrvatski realitet u primjeni takve prakse –povreda slobode kretanja radnika?* (2014) 30 PV 269, 272.

gurnosti država članica na što posebice ukazuju presude *Privacy International* i *La Quadrature du Net*. Sud EU-a je konstatirao da je protivno pravu Europske unije nacionalno zakonodavstvo koje državnom tijelu omogućuje da radi zaštite nacionalne sigurnosti nalaže pružateljima elektroničkih komunikacijskih usluga da sigurnosnim i obavještajnim službama općenito i neselektivno prenose podatke o prometu i lokaciji. Sveobuhvatno i kolektivno zadržavanje podataka bilo bi dopušteno tek kada bi država članica bila suočena sa stvarnom i aktualnom ili bar predvidljivom prijetnjom za nacionalnu sigurnost, uz obvezu da ovakva odluka bude podložna nadzoru neovisnog sudskog ili upravnog tijela te vremenski ograničena.⁵⁴ Sud EU-a je ovdje intervenirao u područje nacionalnih sigurnosti država članica za koje propisano da posebice ostaju u isključivoj odgovornosti država članica. Sud EU-a je riječ „posebice“ odlučio zanemariti te je nacionalnu sigurnost tretirao, u najmanju ruku, kao i bilo koji drugi segment nacionalnog identiteta,⁵⁵ odnosno političkim i ustavnim strukturama koji su s nacionalnim identitetima neodvojivo povezani.⁵⁶ Imajući na umu što znači aktivističko djelovanje te obrazloženu činjenicu da je Sud EU-a odredbi članka 4. stavka 2. dao značenje drugačije nego što ona prema tekstu UEU-a ima, ove se presude mogu istaknuti kao još jedan primjer sudskog aktivizma.

Nadalje, Sud EU-a u presudi *Firma Brita* konstatirao je kako, iako Bečka konvencija o pravu međunarodnih ugovora (u daljnjem tekstu: Bečka konvencija)⁵⁷ ne obvezuje Europsku uniju, one odredbe te Konvencije koje predstavljaju odraz pravila međunarodnog običajnog prava, obvezujuća su za institucije Zajednice i tvore dio njezina pravnog poretka.⁵⁸ Također, sukladno članku 5. iste Konvencije, ona se primjenjuje na UEU i UFEU. Člankom 31. stavkom 1. Bečke konvencije propisano je kako se ugovor mora tumačiti u dobroj vjeri, prema uobičajenom smislu izraza iz ugovora u njihovu kontekstu i u svjetlu predmeta i svrhe ugovora⁵⁹ što je i Sud EU-a u praksi ponavljao.⁶⁰ Dakle, „uobičajeni smisao izraza“ temelj je svake interpretacije teksta.⁶¹ Sukladno navedenom, ni pravila međunarodnog prava koja su obvezujuća i za Sud EU-a, ne omogućavaju istom sudu da tumačeći odredbe UEU-a jednostavno odluči ignorirati jednu riječ konkretne odredbe koja je njezina *differentia specifica*. Riječ „posebice“ sinonim je riječima

54 Presuda *Privacy International protiv Secretary of State for Foreign and Commonwealth Affairs i ostalih*, C-623/17, ECLI:EU:C:2020:790 od 6. listopada 2020., (*Privacy International*) para 82. i Presuda *La Quadrature du Net i ostali protiv Premier ministre i ostalih i Ordre des barreaux francophones et germanophone i ostali protiv Conseil des ministres*, C-511/18, C-512/18 i C-520/18, ECLI:EU:C:2020:791 od 6. 10. 2020. (*La Quadrature du Net*), para 134.–139.

55 O odnosu nacionalnih i ustavnih identiteta država članica i prava EU-a vidi Rodin, (n 53) 39. Leonard F. M. Besselink, *National and constitutional identity before and after Lisbon* (2010) 6 ULR 36.

56 Vidi Stjepan Novak, *Sigurnosno osjetljivi podaci država članica u praksi Suda Europske unije*, (2021) 21, HKJU 129, 144.

57 Bečka konvencija o pravu međunarodnih ugovora, Narodne novine – Međunarodni ugovori, broj 16/1993. 9/8 – ispravak, <<http://narodne-novine.nn.hr/clanci/međunarodni/328843>>.

58 Presuda *Firma Brita GmbH protiv Hauptzollamt Hamburg-Hafen* C-386/08, ECLI:EU:C:2010:91. od 25. veljače 2010., para 42. Vidi i presudu *A. Racke GmbH & Co. protiv Hauptzollamt Mainz*, C-162/96 ECLI:EU:C:1998:293 od 16. lipnja 1998., para 49. S druge strane, u presudi *SP SpA i ostali protiv Komisije Europskih zajednica*, T-27/03, ECLI:EU:T:2007:317, od 25. listopada 2007., para 58., Sud EU-a se protivio pozivanju na određene članke Bečke konvencije, naglašavajući *sui generis* prirodu pravnog poretka tadašnje Zajednice.

59 Vidi u Crnić-Grotić, V., *Pravo međunarodnih ugovora* (Pravni fakultet Sveučilišta u Rijeci, 2002), 116.

60 Vidi npr. presuda *Aldona Malgorzata Jany i ostali v Staatssecretaris van Justitie*, C-268/99, ECLI:EU:C:2001:616 od 20. studenoga 2001., para 35. ili presuda *Nour Eddline El-Yassini v Secretary of State for Home Department*, C-416/96, ECLI:EU:C:1999:107 od 2. ožujka 1999. para 47. i praksu navedenu u tim predmetima.

61 Gunnar Beck, *The Macro Level: The Structural Impact of General International Law on EU Law, The Court of Justice of the EU and the Vienna Convention on the Law of Treaties*, (2016) 35 YEL 484, 490.

naročito, osobito, tim više i sl. Osobiti položaj nacionalne sigurnosti u područjima isključive nadležnosti država članica trebao bi se vidjeti i u praksi Suda EU-a te bi o tom položaju i Sud EU-a trebao posebice voditi računa, više nego u bilo kojem drugom području. Navedena praksa na ovo ne ukazuje.

U svakom slučaju, nesporni aktivizam Suda EU-a rezultirat će i potezima nacionalnih sudova u cilju obrane onog što oni smatraju svojim ustavnim identitetom ili barem vrijednostima svojih nacionalnih sustava koje su dužni štiti. Uostalom, autoritet Suda EU-a, pa i Unije u cijelosti, proizlazi upravo iz tih nacionalnih sustava te je nastojanje njihovih ustavnih sudova da zadrže ulogu zaštitnika tih vrijednosti, ali i granica prenesenih ovlasti, i više nego opravdano.⁶²

U svakom slučaju, odluke najviših nacionalnih sudova kojima se odluke Suda EU-a proglašavaju *ultra vires* jesu, a očito će i biti, realitet europskog ustavnopravnog diskursa koji bi Sud EU-a, odnosno Unija trebali prihvatiti.⁶³ Zato smatram dobrom odlukom da protiv država članica čiji su najviši nacionalni sudovi dosad proglašavali odluke Suda EU-a *ultra vires* nisu pokretani odgovarajući postupci propisani UFEU-om.

4. USRH I PROGLAŠAVANJE ODLUKE SUDA EU-a *ULTRA VIRES*

Proglašavanju odluke Suda EU-a *ultra vires* od strane USRH trebao bi prethoditi konstruktivni dijalog tih sudova. Zapravo, USRH bi mogao kao i češki Sud čekati svoju priliku u konkretnoj problematici, u kojoj se Sud EU-a već izjasnio, kroz dijalog s nekim drugim hrvatskim sudom, sukladno članku 267. UFEU-a, ali bi njegovoj odluci svakako dalo ozbiljniji karakter činjenica da je sam sudjelovao u tom dijalogu. Rodin navodi kako ništa ne upućuje na to da Sud EU-a „nacionalne ustavne sudove ne bi smatrao sudovima u smislu prava Zajednice“,⁶⁴ a niti Sud EU-a nikad nije dovodio u pitanje raspoložu li ti sudovi ovlašću iz članka 267. UFEU-a.⁶⁵

USRH u više je navrata konstatirao vlastitu nenadležnost za ocjenjivanje suglasnosti međunarodnih ugovora s Ustavom, unatoč nadležnosti za ocjenjivanje formalne ustavnosti zakona o potvrđivanju međunarodnog ugovora s Ustavom, kao i nadležnosti za ocjenjivanje zakona s međunarodnim ugovorima.⁶⁶ Takvu nenadležnost USRH temeljio je na člancima 129. i 141. Ustava RH.⁶⁷

Što se tiče nadležnosti Suda za ocjenu ustavnosti odluka Suda EU-a, smatram da su temelj za istu članci 129. Ustava RH i 104. UZUS-a koji predviđaju nadležnost USRH-a da prati ostva-

62 Horvat Vuković, (n 8) 86, 92.

63 Höpner, loc. cit.

64 Siniša Rodin, Odnos Ustavnog suda RH i Suda pravde Europskih zajednica u Luxembourgju nakon ulaska Republike Hrvatske u punopravno članstvo u Europskoj uniji u: Barbić, J. (ur.), *Hrvatsko ustavno sudovanje*, (Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti, 2009.) 12.

65 Monica Claes, *Luxembourg, Here We Come* (2015) 16 GLJ 1331, 1337.

66 Npr., rješenje USRH broj U-I-745/1999 od 8. studenog 2000., rješenje USRH broj U-I-825/2001 od 14. siječnja 2004., rješenje USRH broj: U-I-1583/2000 i U-I-559/2001 od 24. ožujka 2010., rješenje USRH, broj: U-I-4069/2011 od 18. ožujka 2015., rješenje USRH, Broj: U-I-35/2016 od 6. lipnja 2017. Vidi i Jurica Bakmaz, *O nadzoru ustavnosti međunarodnih ugovora: treba li Ustavni sud promijeniti praksu?* (2019) 56, ZRPS, 649,660 i 662. U tom smislu vidi i Luka Burazin, Đorđe Gardašević, Mario Krešić *Pouostavljenje hrvatskog pravnog poretka* (2021) 71 ZPFZ 221, 235.

67 Rodin smatra da bi ovakvu nadležnost bilo moguće konstruirati. Vidi u Rodin, (n 27) 16–17.

ri vanje ustavnosti i zakonitosti te o uočenim pojavama neustavnosti i nezakonitosti izvješćuje Hrvatski sabor.⁶⁸

S obzirom na stupanj zaštite ljudskih prava i temeljnih sloboda na kojem Unija inzistira, malo je vjerojatno da bi USRH utvrdio da je presudom Suda EU-a povrijeđena neka odredba glave III. Ustava RH koja se odnosi na zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda. Ipak, kao protuargument moguće je navesti predmet *Melloni*. U tom predmetu Sud EU-a je zaključio da odstupanje od odredbi Okvirne odluke Vijeća od 13. lipnja 2002. o Europskom uhidbenom nalogu i postupcima predaje između država članica (2002/584/PUP, u daljnjem tekstu: Okvirna odluka) nije dopušteno čak i kad je zaštita temeljnih prava u pravnom poretku države članice na višoj razini nego u pravnom poretku Europske unije.⁶⁹ U konkretnom slučaju, kako je španjolsko pravo jamčilo višu razinu zaštite prava osoba osuđenih u odsutnosti nego talijansko pravo, prije izručenja gospodina Mellonija Italiji, španjolski Ustavni sud uputio je prethodno pitanje Sudu EU-a.⁷⁰ Sud EU-a je, unatoč članku 53. Povelje EU-a o temeljnim pravima,⁷¹ odlučio dati prednost načelu nadređenosti prava Europske unije. U hipotetskom slučaju, USRH bi se, dakle, ipak mogao naći u ulozi čuvara ljudskih prava i temeljnih sloboda iz Ustava RH, pogotovo s obzirom na svoju Odluku od 8. travnja 2015. u kojoj je konstatirao kako je „Ustav po svojoj pravnoj snazi iznad prava Europske unije.“⁷²

Isto tako, prema uzoru na njemački Ustavni sud, USRH mogao bi deklarirati svoju ustavnu zadaću zaštite ustavnog identiteta Republike Hrvatske.⁷³ USRH kao ustavni identitet definirao je⁷⁴ ravnopravnost nacionalnih manjina iz stavka 2. Izvorišnih osnova Ustava RH,⁷⁵ članke 1. i 3. Ustava RH koji se odnose na jedinstvenost i nedjeljivost Republike Hrvatske kao demokratske i socijalne države te najviše vrednote ustavnog poretka Republike Hrvatske,⁷⁶ članak 12. stavak 2. Ustava RH koji se odnosi na mogućnost uvođenja u uporabu drugog jezika i pisma u pojedinim lokalnim jedinicama⁷⁷ te članak 49. stavak 1. Ustava RH koji se odnosi na poduzetničku i tržišnu slobodu kao temelje gospodarskog ustroja Republike Hrvatske.⁷⁸

68 Bakmaz, (n 66) 663.

69 Presuda *Ministerio Fiscal Ante el Tribunal Constitucional protiv Stefano Melloni*, C-399/11, ECLI:EU:C:2013:107, od 26. veljače 2013., para 63. Nakanishi (n 51) 18. Ana Horvat Vuković, *Ustavni sud Republike Hrvatske kao „europski“ sud i očuvanje nacionalnih standarda zaštite temeljnih ljudskih prava i sloboda* (2019) 69 ZPZF 249, 254.

70 Vidjeti Franssen, V, *Melloni as a Wake-up Call – Setting Limits to Higher National Standards of Fundamental Rights' Protection*, European Law Blog od 10. ožujka 2014., <<https://europeanlawblog.eu/2014/03/10/melloni-as-a-wake-up-call-setting-limits-to-higher-national-standards-of-fundamental-rights-protection/>> pristupljeno 23. studenoga 2021. Aleksandra Kustra, *The First Preliminary Questions to the Court of Justice of the European Union Referred by Italian Corte Costituzionale, Spanish Tribunal Constitucional and French Conseil Constitutionnel*, (2013) 16 CLR 159, 169. Vidi i Novak (n 5) 123.

71 Povelja Europske unije o temeljnim pravima dostupno na <<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/PDF/?uri=CELEX:12016P/TXT&from=FR>>

72 Odluka USRH U-VIIR-1159/2015 od 8. travnja 2015., para 45.

73 Horvat Vuković, (n 69) 270.

74 Anita Blagojević, *Procedures Regarding National Identity Clause in the National Constitutional Court's and the CJEU's Case-law* u: Duić, D.; Petrašević, T. (ur.), *Procedural Aspects of EU Law*, Jean Monnet International Scientific Conference, 2017. 224., Horvat Vuković (n 8) 261.

75 Odluka USRH U-I-3597/2010, U-I-3847/2010, U-I-692/2011, U-I-898/2011 i U-I-994/2011 od 29. srpnja 2011., para 30.1.

76 Priopćenje USRH Broj: SuS-1/2013 od 14. studenoga 2013., para 5.3., Upozorenje USRH U-VIIR-5292/2013 od 28. listopada 2013., para 3. Odluka USRH U-VIIR-1159/2015 od 8. travnja 2015., para 33.4.

77 Odluka USRH U-VIIR-4640/2014 od 12. kolovoza 2014., para 13.1.

78 Odluka USRH U-VIIR-1158/2015 od 21. travnja 2015., para 43.1.

Kostadinov kao ustavni identitet označava vrijednosti koje se, prema članku 17. stavak. 3. Ustava RH, ne mogu ograničiti niti u slučaju neposredne opasnosti za opstanak države, a riječ je o pravu na život, zabrani mučenja, surovog ili ponižavajućeg postupanja ili kažnjavanja, o pravnoj određenosti kažnjivih djela i kazni te o slobodi misli, savjesti i vjeroispovijedi.⁷⁹

USRH mogao bi povredu Ustava RH utvrditi i u odnosu na članak 143. Ustava RH koji u stavku 2. predviđa kako Republika Hrvatska, na temelju članka 139. i 140. Ustava RH, institucijama Europske unije povjerava ovlasti koje su potrebne za ostvarivanje prava i ispunjavanje obveza preuzetih na temelju članstva. Ako bi Sud EU-a donio odluku kojom bi Republici Hrvatskoj, na određeni način, bile nametnute obveze koje ona nije preuzela na temelju članstva u Uniji, tada bi ta ista institucija Unije djelovala mimo, odnosno iznad povjerenih joj ovlasti na temelju citiranog članka Ustava RH.⁸⁰ Primjerice u presudama *Privacy International* i *La Quadrature du Net* Sud EU-a je intervenirao u područje nacionalnih sigurnosti država članica za koje je propisano ne samo da ostaju u isključivoj odgovornosti država članica, već da „posebice“ ostaju u njihovoj isključivoj odgovornosti.

Postavljajući prethodno pitanje Suda EU-a, USRH trebao bi poštovati određena pravila koja je Sud EU-a uspostavio svojom praksom. Ako bi, primjerice, USRH htio ući u polemiku oko utjecaja prava Europske unije na nacionalne sigurnosti država članica, morao bi Sudu EU-a postaviti prethodno pitanje materijalno različito od pitanja koje su u predmetima *Privacy International* i *La Quadrature du Net* postavile Ujedinjena Kraljevina, Francuska i Belgija.⁸¹

Isto vrijedi i ako bi se USRH naknadno uključivao u dijalog Suda EU-a i nekog drugog hrvatskog suda koji je Sudu EU-a uputio pitanje, kao što je postupio talijanski Ustavni sud u predmetu *Taricco II*.⁸² U povodu prethodnog pitanja talijanskog kaznenog suda, Sud EU-a, u svibnju 2015., donio je presudu *Taricco I*. U navedenoj presudi Sud EU-a postavio je pravilo prema kojem nacionalni sud ne smije primijeniti nacionalni propis koji se odnosi na zastaru ako on „sprječava izricanje učinkovitih i odvratajućih sankcija u značajnom broju slučajeva teških prijevара koje štete financijskim interesima Unije ili propisuje mnogo duže rokove zastare za slučajeve prijevara koje štete financijskim interesima dotične države članice, nego za one koje štete financijskim interesima Unije.”⁸³ Talijanski Ustavni sud je u svojoj odluci 24/2017. uputio pitanje Sudu EU-a, pojašnjavajući zašto je presuda *Taricco I*. sporna s aspekta talijanskog ustavnog prava. Sud EU-a utvrdio je kako pravilo navedeno u presudi *Taricco I*. vrijedi i dalje, osim ako takvom neprimjenom dolazi do povrede načela zakonitosti kaznenih djela i kazni.⁸⁴ Dakle, i USRH mogao bi postaviti pitanje Sudu EU-a u istom predmetu ili o istoj stvari kao što je to već učinio neki drugi hrvatski sud, ali bi morao paziti da to ne bude isto pitanje.

79 Kostadinov, B., Ustavni identitet, u: Bačić, A. (ur.), *Dvadeseta obljetnica Ustava Republike Hrvatske*, (Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti, Zagreb, 2011.) 320.

80 U tom smislu vidi Jasna Omejec, Study on European Constitutional Courts as the Courts of Human Rights – Assessment, challenges, perspectives, *Global Constitutionalism and Multi-layered Protection of Human Rights – Exploring the Possibility of Establishing a Regional Human Rights Mechanism in Asia*, SNU Asia-Pacific Law Institute (ur.). (Seul, Koreja: Constitutional Court of Korea, 2016.) 370.

81 Presuda *Da Costa* C-28 do 30/62 ECLI:EU:C:1963:6 od 27. ožujka 1963. Vidi Horvat Vuković (n 8) 93.

82 Presuda *M. A. S. i M. B. protiv Presidente del Consiglio dei Ministri*, C-42/17, ECLI:EU:C:2017:936 od 5. prosinca 2017. (*Taricco II*.)

83 Presuda *Kazneni postupak protiv Ive Taricca i dr.*, C-105/14, ECLI:EU:C:2015:555, od 8. rujna 2015., (*Taricco I*.), para 58.

84 *Taricco II*., para 62.

U svakom slučaju, neovisno o tome jesu li nekom odlukom Suda EU-a povrijeđena ljudska prava i temeljne slobode koje jamči Ustav RH, ustavni identitet Republike Hrvatske ili je Sud EU-a prekoračio prenesene mu ovlasti, USRH bi o takvoj odluci Suda EU-a, točnije o svojem zaključku u vezi s takvom odlukom, mogao izvijestiti Hrvatski sabor sukladno člancima 129. Ustava RH i 104. UZUS-a.⁸⁵ Iako takvu odluku Suda EU-a ne bi mogao ukinuti niti je proglasiti nevažećom na području Republike Hrvatske; ovakvim potezom USRH bi poslao snažnu političku poruku,⁸⁶ a njezine bi eventualne posljedice prepustio zakonodavcu. Ne osporavajući načelo nadređenosti prava Europske unije, kroz sudjelovanje u ustavnopravnom dijalogu europskih ustavnih sudova, USRH bi na ovaj način mogao ostvariti svoju ustavnu zadaću.⁸⁷

5. ZAKLJUČAK

U svibnju 2020. njemački Ustavni sud svrstao se u društvo najviših nacionalnih sudova Češke i Danske koji su odluke Suda EU-a proglasili *ultra vires* te bez učinka na teritoriju njihovih država. Unija se, ne bez temelja, pribojava ovakvih odluka. Takve odluke uistinu bi mogle dovesti u pitanje nadređenost prava EU-a i njegovu jedinstvenu primjenu unutar svih država članica što su načela koja je Sud EU-a utemeljio i branio od samih svojih početaka. Dakako da bi, u izostanku tih načela, samo funkcioniranje Unije bilo dovedeno u pitanje.⁸⁸ Ali, ni nacionalni sudovi ne mogu dopustiti da, pod izlikom nadređenosti prava Europske unije, Sud EU-a stvara novo pravo preko granica na koje su države članice pristale Osnivačkim ugovorima te na taj način zapravo mijenja te ugovore. Sud EU-a je tako stvarao pravo Unije paralelno s Osnivačkim ugovorima i mimo njih nadilazeći ovlasti koje su mu njima dodijeljene.⁸⁹ Morao je računati da će i kod država članica, pa i njihovih najviših nacionalnih sudova, izazvati određene reakcije.⁹⁰

I USRH mogao bi, sukladno člancima 129. Ustava RH i 104. UZUS-a, proglasiti odluku Suda EU-a *ultra vires* u hipotetskom slučaju u kojem bi odlukom Suda EU-a bila povrijeđena ljudska prava i temeljne slobode koje jamči Ustav RH, ustavni identitet Republike Hrvatske ili bi Sud EU-a prekoračio prenesene mu ovlasti. Takva odluka trebala bi rezultirati podnošenjem izvješća Hrvatskom saboru o uočenoj neustavnosti ili zakonitosti, a trebao bi joj prethoditi i postupak iz članka 267. UFEU-a koji bi USRH trebao inicirati.

U slučajevima uređenih demokracija, a posebno ako je riječ o sudovima s kojima je Sud EU-a već desetljećima u kvalitetnom dijalogu te ako je riječ o dobro obrazloženim i utemeljenim odlukama koje svoju ozbiljnost crpe upravo na autoritetu tih istih sudova i njihove prakse, bojazan Unije ne bi trebala uzeti previše maha, izuzevši opravdani strah od učinka prelijevanja

85 Vidi npr. Odluku USRH U-I-1152/2000 i dr. od 18. travnja 2007.

86 U tom smislu vidi Burazin, Gardašević, Krešić (n 66), str. 247.

87 U tom smislu vidi Kostadinov, (n 79), str. 337. Vidi i Horvat Vuković (n 69) 270.

88 Kelemen, Eeckhout, Fabbrini, Pech, Uitz, (n 26)

89 Bačić, Sarić, (n 45) 32.

90 Horvat Vuković, (n 8), 92. Iznimka je Nizozemska u kojoj politička kultura, ali i Ustav daju prednost međunarodnom, dakle i europskom, pravu.

na nacionalne sudove drugih država članica. Ali i taj učinak Unija bi mogla smanjiti prihvaćanjem ovakvih odluka kao dijela dijaloga s državama članicama, odnosno njihovim najvišim sudovima. Iz navedenog razloga, nepokretanje postupaka protiv država članica čiji su ustavni ili drugi najviši sudovi proglasili odluke Suda EU-a *ultra vires*, smatram razumnim.

Na kraju, kao što se, s jedne strane, poštovanje nadređenosti prava EU-a, a time i autoriteta Suda EU-a nameće kao nužnost funkcioniranja Unije, tako se kao ista nužnost nameće i obuzdavanje integracijskog entuzijazma utjelovljenog u njegovu aktivizmu,⁹¹ što je pravo, ali i dužnost najviših nacionalnih sudova, a u prvom redu, ustavnih sudova država članica Unije.

POPIS LITERATURE

KNJIGE I ČLANCI

1. Anagnostaras, G, *Activating Ultra Vires Review: The German Federal Constitutional Court Decides Weiss*, (2021) 6 EP 801.
2. Bačić, A, *O sudskom aktivizmu ili političkoj ulozi sudova*, (1998) 35 PM 94.
3. Bačić, P, Sarić, I, *Aktivizam europskog suda kroz presude o slobodi kretanja radnika*, (2014), 51, ZRPS 27.
4. Bakmaz, J, *O nadzoru ustavnosti međunarodnih ugovora: treba li Ustavni sud promijeniti praksu?* (2019) 56, ZRPS, 649.
5. Beck, G, *The Macro Level: The Structural Impact of General International Law on EU Law, The Court of Justice of the EU and the Vienna Convention on the Law of Treaties*, (2016) 35 YEL 484.
6. Besselink, L F M, *National and constitutional identity before and after Lisbon*, (2010) 6 ULR 36.
7. Blagojević, A, *Procedures Regarding National Identity Clause in the National Constitutional Court's and the CJEU's Case-law* u: Duić, D; Petrašević, T (ur.), *Procedural Aspects of EU Law*, Jean Monnet International Scientific Conference, 2017., 224.
8. Bonelli, M, *The Taricco saga and the consolidation of judicial dialogue in the European Union: CJEU, C-105/14 Ivo Taricco and others, ECLI:EU:C:2015:555; and C-42/17 M. A. S., M. B., ECLI:EU:C:2017:936 Italian Constitutional Court, Order no. 24/2017*, (2018) 25 MJECL 357.
9. Burazin, L, Gardašević, Đ i Krešić, M, *Poustavljenje hrvatskog pravnog poretka* (2021) 71 ZPFZ, 221.
10. Capik, A B, Petschko, M, *One Says the Things Which One Feels the Need to Say, and Which the Other Will Not Understand: Slovak Pension Cases Before the CJEU and Czech Courts*, (2013) 9 CYELP 61.
11. Claes, M, *Luxembourg, Here We Come* (2015) 16 GLJ 1331.
12. Crnić-Grotić, V, *Pravo međunarodnih ugovora*, (Pravni fakultet Sveučilišta u Rijeci, 2002.)
13. Dagen, T, *Sudski aktivizam Suda Europske Unije u pogledu izuzeća primjene čl. 45. stavka 4. UFEU i hrvatski realitet u primjeni takve prakse – povreda slobode kretanja radnika?* (2014) 30 PV 269.
14. Hartley, T C, *Temelji prava Europske zajednice*, (Pravni fakultet Sveučilišta u Rijeci, Rijeka, 2004),. Höpner, M., *Proportionality and Karlsruhe's ultra vires verdict: Ways out of constitutional pluralism?*, MPIfG Discussion Paper, (2021), 21 MPISS 1.

91 Henri de Waele, *The role of the European Court of Justice in the Integration Process: A Contemporary and Normative Assessment* (2010) 6 HLR 3, 26.

15. Horvat Vuković, A, „*Svoga tela gospodar*“ – europska složena republika i kontrola ultra vires djelovanja tijela EU (2019) 8 ZPR 77.
16. Horvat Vuković, A., *Ustavni sud Republike Hrvatske kao „europski“ sud i očuvanje nacionalnih standarda zaštite temeljnih ljudskih prava i sloboda*, (2019) 69 ZPZF 249.
17. Kostadinov, B, Ustavni identitet, u: Bačić, A. (ur.), *Dvadeseta obljetnica Ustava Republike Hrvatske*, (Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti, Zagreb, 2011.), 320.
18. Krunke H, Kinge S, *The Danish Case: The Missing Case from Maastricht and Lisbon*, (2018) 3 EP 157.
19. Kustra, A, *The First Preliminary Questions to the Court of Justice of the European Union Referred by Italian Corte Costituzionale, Spanish Tribunal Constitucional and French Conseil Constitutionnel* (2013) 16 CLR 159
20. Nakanishi, Y, *Completion of EU Measures Through Court Decisions: The Example of the European Arrest Warrant* (2017) 45 HJLP 13.
21. Novak, S, *Dijalozi između ustavnih sudova država članica Europske unije i Suda Europske unije*, (2020) 36 PV, 113.
22. Novak, S, *Sigurnosno osjetljivi podaci država članica u praksi Suda Europske unije*, (2021) 21, HKJU 129.
23. Omejec, J, *Study on European Constitutional Courts as the Courts of Human Rights – Assessment, challenges, perspectives, Global Constitutionalism and Multi-layered Protection of Human Rights – Exploring the Possibility of Establishing a Regional Human Rights Mechanism in Asia*, SNU Asia-Pacific Law Institute (ur.), (Seul, Koreja: Constitutional Court of Korea, 2016.) 370.
24. Pítrová, L, *The Judgment of the Czech Constitutional Court in the “Slovak Pensions” Case and its Possible Consequences (In Light of the Fortiter In Re Suaviter In Modo Principle)*, (2013) 3 TLQ, 86.
25. Poli, S, Cisotta, R, *The German Federal Constitutional Court’s Exercise of Ultra Vires Review and the Possibility to Open an Infringement Action for the Commission*, (2020) 21 GLJ 1078.
26. Rodin, S, *Odnos Ustavnog suda RH i Suda pravde Europskih zajednica u Luxembourgu nakon ulaska Republike Hrvatske u punopravno članstvo u Europskoj uniji u: Barbić, J (ur.), Hrvatsko ustavno sudovanje*, (Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti, 2009.) 12.
27. Rodin, S, *National Identity and Market Freedoms After the Treaty of Lisbon*, (2011) 7 CYELP 11.
28. Stone J H D, *Agreeing to Disagree: The Primacy Debate Between the German Federal Constitutional Court and the European Court of Justice*, (2016) 25 MJIL, 127.
29. Šago, D, *Postupak prethodnog odlučivanja pred Europskim sudom – problemi i moguća rješenja*, (2015) 36 ZPFR 381.
30. de Waele H, *The role of the European Court of Justice in the Integration Process: A Contemporary and Normative Assessment* (2010) 6 HLR 3, 26.
31. Zbiral, R, *Czech Constitutional Court, Judgment of 31 January 2012, Pl. Ús 5/12: A Legal Revolution or Negligible Episode? Court of Justice Decision Proclaimed Ultra Vires*, (2012) 49 CMLR 1.

MREŽNI IZVORI

1. Franssen, V, *Melloni as a Wake-up Call – Setting Limits to Higher National Standards of Fundamental Rights’ Protection*, European Law Blog od 10. ožujka 2014., <<https://europeanlawblog.eu/2014/03/10/melloni-as-a-wake-up-call-setting-limits-to-higher-national-standards-of-fundamental-rights-protection/>> pristupljeno 23. studenoga 2021.

2. Kelemen, R D, Eeckhout, P, Fabbrini, F, Pech, L., Uitz, R., *National Courts Cannot Override CJEU Judgments, A Joint Statement in Defense of the EU Legal Order*, Verfassungsblog od 26. svibnja 2020., <<https://verfassungsblog.de/national-courts-cannot-override-cjeu-judgments/>> pristupljeno 23. studenoga 2021.
3. Kyriazis, D, *The PSPP judgment of the German Constitutional Court: An Abrupt Pause to an Intricate Judicial Tango*, European Law Blog od 6. svibnja 2020. <<https://europeanlawblog.eu/2020/05/06/the-pspp-judgment-of-the-german-constitutional-court-an-abrupt-pause-to-an-intricate-judicial-tango/>> pristupljeno 23. studenoga 2021.
4. Lasek-Markey, M, *Poland's Constitutional Tribunal on the status of EU law: The Polish government got all the answers it needed from a court it controls*, <<https://europeanlawblog.eu/2021/10/21/polands-constitutional-tribunal-on-the-status-of-eu-law-the-polish-government-got-all-the-answers-it-needed-from-a-court-it-controls/>> pristupljeno 23. studenoga 2021.
5. Thiele, A, *Whoever equates Karlsruhe to Warsaw is wildly mistaken* <<https://verfassungsblog.de/who-ever-equals-karlsruhe-to-warsaw-is-wildly-mistaken/>>, European Law Blog od 21. listopada 2021., pristupljeno 23. studenoga 2021.
6. Izvješće Suda EU br. 58/2020 od 8. svibnja 2020. <<https://curia.europa.eu/jcms/upload/docs/application/pdf/2020-05/cp200058en.pdf>>
7. Izjava predsjednice von der Leyen od 10. svibnja 2020.

SUDSKE ODLUKE

PRESUDE SUDA EU-A I MIŠLJENJE NEZAVISNOG ODVJETNIKA

1. Presuda, *Marie Landtová protiv Česká správa sociálního zabezpečení*, C-399/09, ECLI:EU:C:2011:415 od 22. lipnja 2011.
2. Presuda *Dansk Industri* C-441/14, ECLI:EU:C:2016:278 od 19. travnja 2016.
3. Presuda *Peter Gauweiler i dr. protiv Deutscher Bundestag*, C-62/14, ECLI:EU:C:2015:400 od 16. lipnja 2015.
4. Presuda *Weiss i drugi*, C-493/17, ECLI:EU:C:2018:1000 od 11. prosinca 2018.
5. Presuda *A. B. i drugi*, C-824/18, ECLI:EU:C:2021:153 od 2. ožujka 2018.
6. Presuda *Willy Kempter KG protiv Hauptzollamt Hamburg-Jonas* C-2/06, ECLI:EU:C:2008:78 od 12. veljače 2008.
7. Presuda *Ministerio Fiscal Ante el Tribunal Constitucional protiv Stefano Melloni*, C-399/11, ECLI:EU:C:2013:107, od 26. veljače 2013.
8. Presuda *Privacy International protiv Secretary of State for Foreign and Commonwealth Affairs i ostalih*, C-623/17, ECLI:EU:C:2020:790 od 6. listopada 2020.
9. Presuda *La Quadrature du Net i ostali protiv Premier ministre i ostalih i Ordre des barreaux francophones et germanophone i ostali protiv Conseil des ministres*, C-511/18, C-512/18 i C-520/18, ECLI:EU:C:2020:791 od 6. listopada 2020.
10. Presuda *Da Costa* C-28 do 30/62 ECLI:EU:C:1963:6 od 27. ožujka 1963.
11. Presuda *M. A. S. i M. B. protiv Presidente del Consiglio dei Ministri*, C-42/17, ECLI:EU:C:2017:936 od 5. prosinca 2017.
12. Presuda *Kazneni postupak protiv Ive Taricca i dr.*, C-105/14, ECLI:EU:C:2015:555, od 8. rujna 2015.

13. Presuda *Europska komisija protiv Francuske* C-416/17, ECLI:EU:C:2018:811 od 4.10.2018.
14. Mišljenje 2/13, ECLI:EU:C:2014:2454 od 18. prosinca 2014.
15. Presuda *Fazenda Pública v Câmara Municipal do Porto*, ECLI:EU:C:2000:691 od 14. prosinca 2000.
16. Presuda *Elchinov*, C173/09, ECLI:EU:C:2010:581 od 5. listopada 2010., para 29., presuda *Interedil*, C396/09, ECLI:EU:C:2011:671, od 20. listopada 2011.
17. Presuda *Associação Sindical dos Juizes Portugueses protiv Tribunal de Contas*, C-64/16, ECLI:EU:C:2018:117 od 27. veljače 2018.
18. Presuda *Flaminio Costa protiv E.N.E.L.*, C-6/64, ECLI:EU:C:1964:66 od 15. srpnja 1964.
19. Presuda *Amministrazione delle Finanze dello Stato protiv Simmenthal SpA* C-106/77, ECLI:EU:C:1978:49 od 9. ožujka 1978.
20. Presuda *Foto-Frost v Hauptzollamt Lübeck-Ost*, C-314/85, ECLI:EU:C:1987:452 od 22. listopada 1987.
21. Presuda *Werner Mangold v Rüdiger Helm*, C-144/04, ECLI:EU:C:2005:709 od 22. studenoga 2005.
22. Presuda *Firma Brita GmbH protiv Hauptzollamt Hamburg-Hafen* C-386/08, ECLI:EU:C:2010:91. od 25. veljače 2010.
23. Presuda *A. Racke GmbH & Co. protiv Hauptzollamt Mainz*, C-162/96 ECLI:EU:C:1998:293 od 16. 6. 1998., od 16. lipnja 1998.
24. Presuda *SP SpA i ostali protiv Komisije Europskih zajednica*, T-27/03, ECLI:EU:T:2007:317, od 25. listopada 2007.
25. Presuda *Aldona Malgorzata Jany i ostali v Staatssecretaris van Justitie*, C-268/99, ECLI:EU:C:2001:616 od 20. studenoga 2001.
26. Presuda *Nour Eddline El-Yassini v Secretary of State for Home Department*, C-416/96, ECLI:EU:C:1999:107 od 2. ožujka 1999.

ODLUKE USHR-A

1. Rješenje USRH broj U-I-825/2001 od 14. siječnja 2004., rješenje USRH, broj: U-I-4069/2011 od 18. ožujka 2015.
2. Rješenje USRH broj: U-I-1583/2000, U-I-559/2001 od 24. ožujka 2010., rješenje USRH, Broj: U-I-35/2016 od 6. lipnja 2017.
3. Rješenje USRH broj U-I-745/1999 od 8. studenog 2004.
4. Odluka USRH U-I-3597/2010, U-I-3847/2010, U-I-692/2011, U-I-898/2011 i U-I-994/2011 od 29. srpnja 2011.
5. Priopćenje USRH Broj: SuS-1/2013 od 14. studenoga 2013.
6. Upozorenje USRH U-VIIR-5292/2013 od 28. listopada 2013.
7. Odluka USRH U-VIIR-1159/2015 od 8. travnja 2015.
8. Odluka USRH U-VIIR-4640/2014 od 12. kolovoza 2014.
9. Odluka USRH U-VIIR-1158/2015 od 21. travnja 2015.
10. Odluka USRH-a U-I-1152/2000 i dr. od 18. travnja 2007.

ODLUKE DRUGIH SUDOVA

1. Presuda poljskog Ustavnog suda k3/21 od 7. listopada 2021.

2. Presuda češkog Ustavnog suda PL US 19/08 od 26. studenoga 2008.
3. Presuda češkog Ustavnog suda PL US 29/09 od 3. studenoga 2009.
4. Presuda češkog Ustavnog suda PL ÚS 5/12 od 31. siječnja 2012.: Slovak Pensions
5. Odluka danskog Vrhovnog suda 15/2014 od 6. prosinca 2016.
6. Odluka njemačkog Ustavnog suda 2 Bvr 859/15, 2 Bvr 1561/15, 2 Bvr 2006/15, 2Bvr 980/16 od 5. svibnja 2020.
7. Odluka njemačkog Saveznog ustavnog suda 2 BvR 2728/13, 2 BvR 2729/13, 2 BvR 2730/13, 2 BvR 2731/13 i 2 BvE 13/13 od 14. siječnja 2014.
8. Presuda njemačkog Ustavnog suda 2 BvR 2728/13, 2 BvR 2729/13, 2 BvR 2730/13, 2 BvR 2731/13 i 2 BvE 13/13 od 21. lipnja 2016.
9. Presuda njemačkog Ustavnog suda 2 BvR 2134/92, 2 BvR 2159/92 od 12.10.1993.
10. Presuda poljskog Ustavnog suda od 7. listopada 2021.
11. Odluka njemačkog Saveznog ustavnog suda, 2 BvR 2661/06 od 6. sprnja 2010.
12. Odluka njemačkog Saveznog ustavnog suda 2 BvR 2728/13, 2 BvR 2729/13, 2 BvR 2730/13, 2 BvR 2731/13 i 2 BvE 13/13 od 14. siječnja 2014.
13. Presuda njemačkog Ustavnog suda 2 BvR 2728/13, 2 BvR 2729/13, 2 BvR 2730/13, 2 BvR 2731/13 i 2 BvE 13/13 od 21. lipnja 2016 Presuda *NV Algemene Transport – en Expeditie Onderneming van Gend & Loos v Netherlands Inland Revenue Administration*, C-26-62, ECLI:EU:C:1963:1 od 5. veljače 1963.

PROPISI

1. Ustav Republike Hrvatske, Narodne novine, broj 56/1990, 135/1997, 113/2000, 28/2001, 76/2010, 5/2014
2. Ustavni zakon o Ustavnom sudu Republike Hrvatske, Narodne novine, broj 99/1999, 29/2002, 49/2002
3. Povelja Europske unije o temeljnim pravima dostupno na <<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/PDF/?uri=CELEX:12016P/TXT&from=FR>>
4. Bečka konvencija o pravu međunarodnih ugovora Narodne novine – Međunarodni ugovori, broj 16/1993, 9/8 – ispravak, <<http://narodne-novine.nn.hr/clanci/međunarodni/328843>>

Stjepan Novak*

THE *ULTRA VIRES* DECISIONS OF THE EU COURT – THE BEGINNING OF JUDICIAL CONFLICT OR COOPERATION

Summary

This paper aims at exploring the decisions of the highest national courts that had declared the decisions of the CJEU *ultra vires*, without binding effect in their countries. The same as the Czech, Danish and German courts, the Constitutional Court of the Republic of Croatia (CCRC) could deliver such a decision according to Article 129 of the Constitution of the Republic of Croatia (CRC) and Article 104 of the Constitutional Act on the Constitutional Court of the Republic of Croatia (CACC). In the procedure, the CCRC should not only respect relevant provisions of CRC and CACC, but also the procedural rules of the CJEU, ensuring that the decision are indeed well founded and genuine. Although the CJEU's reaction could easily be launching an infringement action against a member state whose court has delivered such a decision, the Union's acceptance of these decisions seems to be a much more appropriate solution. Following the introductory considerations, the second part of the paper deals with the cases of the Czech Republic, Denmark and Germany, where the highest national courts have delivered such decisions. The third part of the paper researches into the CCRC's possibilities for delivering such decisions. The research into possible reactions of the CJEU to decisions of the highest national courts declaring the CJEU decisions *ultra vires* is the subject of the fourth part of the paper emphasizing the decision that stands out as the most adequate in the context of constitutional dialogues between these courts and CJEU. Concluding remarks are given in the final part of the paper.

Keywords: *national courts, constitutional courts, CJEU, Constitutional Court of the Republic of Croatia, ultra vires*

This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License.

* Stjepan Novak, PhD, Ministry of Internal Affairs, Republic of Croatia, Ulica grada Vukovara 33, 10 000 Zagreb. E-mail address: stjepannovak@hotmail.com. ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6600-4974>.